

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нің Дээди Совединин болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы

1967 ч.
ФЕВРАЛЬ
1
СРЕДА
№ 27 (6664).
Өртээ 2 көп.

Бедик шаннал

Ада-чурттуң Улуг дайынын үзүндө немец-фашисттик эжелекчилер-биле демиселге Брянск областың амылчы чондарының партизан шим-чээшининге идеякпейли киришени, эрес-маадырлыг болгаш туруштук чоруту көргүскени дээш база улус амыл-агынын матап тургузарына болгаш хөгжүдериңге чедип алган чедимшиңнери дээш ССРЭ-нің Дээди Совединин Президиуму БРЯНСК ОБЛАСТЫ ЛЕНИН ордени-биле шаңнаан.

Областың амылчы чондарының амыл-агы болгаш култура тургузушунуң талазы-биле чедип алган чедимшиңнери дээш Украин ССР-нин ПОЛТАВА ОБЛАСТЫН ЛЕНИН ордени-биле шаңнаан. (СЭТА).

СОҢГУЛДА—ПОЛИТИКТИГ ЧУГУЛА КАМПАНИЯ

К. Н. ДИИГА,
Тыва АССР-нин Дээди Совединин Президиумунун секретары

РСФСР-нің база Тыва АССР-нің Дээди Советтеринге, амылчы чондар депутаттарының чөвүлелин Советтеринге соңгулдаларга белеткелдер бистиң республикада ам идиң түдүк калыбын турар. Амылчы чондарының коллективтери, хөй-ниити организациялары болгаш иштелелери РСФСР-нің Дээди Советинге соңгулда талазы-биле Тываның 855 соңгулда ортуңун, Тыва АССР-нің Дээди Советинге соңгулда талазы-биле республиканың Топ соңгулда комиссияга болгаш Кызыл хоорай база районнар Советтеринге соңгу далаз талазы-биле хоорай, районнардың соңгулда комиссияларының составына депшиктилээр. Ам республикада Тыва АССР-нің Дээди Советинге соңгулдалар талазы-биле ооруттарын, район, хоорай, кодо болгаш суур Советтеринге соңгулдаларың оорут комиссиаларының составына амылчы чондарының төлөөлекчилерин идиң үндүрери үргүзүлгөн турар. Оң дараазында соңгулда участоктары тургузары болгаш участоктарың соңгулда комиссиаларының составы депшидери гезээр.

Соңгулда талазы-биле хоорай, районнардың соңгулда комиссияларының составына депшиктилээр. Ам республикада Тыва АССР-нің Дээди Советинге соңгулдалар талазы-биле ооруттарын, район, хоорай, кодо болгаш суур Советтеринге соңгулдаларың оорут комиссиаларының составына амылчы чондарының төлөөлекчилерин идиң үндүрери үргүзүлгөн турар. Оң дараазында соңгулда участоктары тургузары болгаш участоктарың соңгулда комиссиаларының составы депшидери гезээр.

Соңгулда талазы-биле хоорай, районнардың соңгулда комиссияларының составына депшиктилээр. Ам республикада Тыва АССР-нің Дээди Советинге соңгулдалар талазы-биле ооруттарын, район, хоорай, кодо болгаш суур Советтеринге соңгулдаларың оорут комиссиаларының составына амылчы чондарының төлөөлекчилерин идиң үндүрери үргүзүлгөн турар. Оң дараазында соңгулда участоктары тургузары болгаш участоктарың соңгулда комиссиаларының составы депшидери гезээр.

Соңгулда талазы-биле хоорай, районнардың соңгулда комиссияларының составына депшиктилээр. Ам республикада Тыва АССР-нің Дээди Советинге соңгулдалар талазы-биле ооруттарын, район, хоорай, кодо болгаш суур Советтеринге соңгулдаларың оорут комиссиаларының составына амылчы чондарының төлөөлекчилерин идиң үндүрери үргүзүлгөн турар. Оң дараазында соңгулда участоктары тургузары болгаш участоктарың соңгулда комиссиаларының составы депшидери гезээр.

Соңгулда талазы-биле хоорай, районнардың соңгулда комиссияларының составына депшиктилээр. Ам республикада Тыва АССР-нің Дээди Советинге соңгулдалар талазы-биле ооруттарын, район, хоорай, кодо болгаш суур Советтеринге соңгулдаларың оорут комиссиаларының составына амылчы чондарының төлөөлекчилерин идиң үндүрери үргүзүлгөн турар. Оң дараазында соңгулда участоктары тургузары болгаш участоктарың соңгулда комиссиаларының составы депшидери гезээр.

Соңгулда талазы-биле хоорай, районнардың соңгулда комиссияларының составына депшиктилээр. Ам республикада Тыва АССР-нің Дээди Советинге соңгулдалар талазы-биле ооруттарын, район, хоорай, кодо болгаш суур Советтеринге соңгулдаларың оорут комиссиаларының составына амылчы чондарының төлөөлекчилерин идиң үндүрери үргүзүлгөн турар. Оң дараазында соңгулда участоктары тургузары болгаш участоктарың соңгулда комиссиаларының составы депшидери гезээр.

Соңгулда талазы-биле хоорай, районнардың соңгулда комиссияларының составына депшиктилээр. Ам республикада Тыва АССР-нің Дээди Советинге соңгулдалар талазы-биле ооруттарын, район, хоорай, кодо болгаш суур Советтеринге соңгулдаларың оорут комиссиаларының составына амылчы чондарының төлөөлекчилерин идиң үндүрери үргүзүлгөн турар. Оң дараазында соңгулда участоктары тургузары болгаш участоктарың соңгулда комиссиаларының составы депшидери гезээр.

СОВЕТ-ИТАЛИ ДЫҢНАДЫГ

РСФСР-нің Дээди Советинин Президиумунун Даргазы Н. В. Подгорный Италияның Президентин Д. Сарагатти-биле чугаалажышынар доозулган соңгулда совет-итали дыңнадыгың текстини мында парала үндүрүш.

Совет Эвделин биле Италияның аразында хөгжүн турар найыралы харылааларга дүшпөн чүрктин ханы байдалына эркен аян-чорук тайбыңны болгаш делегей кады амылдамалыгың эң чугула айт-тырмаларың талазы-биле саяал-оңалдарың делегерлер соңгулазын боттандырар, ийн чурттарың аразында харылааларың болу-чогур-биле чугаалажы чокор органы совет болгаш итали күрүне амылдамаларыңа бергениң дыңнадыкта чугаалан турар.

Делегейниң амылчы контролон өзүгар чөсөлдөшкениң бүтү-ниити болгаш бүрүн дүжүрер дугайында дугуржулга делегейниң амыл чок чоруун болгаш тайбыны хандарының дөштөг чөсөлдөшү болу-дээрине талазар боттарының бүтүрелин база катан айткан. Оң аңгыда олар чөсөлдөшкениң бүтүрел дүжүрер талазы-биле 18-тиң Женева комитетинин амыл-чорудуулары эң амылчы болгаш продукту-луг болуруна боттарының соңгууралдыгы дугайың медеткән.

Чоокта чаа ССРЭ биле Италияның аразында чаран экономикагың болгаш эртем-техниктиң кады амылдамалыгы дугайында чалалар аразының дугуржула-зыңың улау укур-дуазың медеткән.

КНО-нун Код Ассамблеясының хүлээп алган эзэн кани резолюцияларына дүштүр адротуң чөсөктү таралыс дугайында дугуржуланың чедип алырыңа идеякпейлиг дуулаалар болу-чогур дээрине ийн талазар чөшөөрешкен.

Талазар бүтү адротуң шеелелерин сокадыр дугайында дугуржуланың чарарыңа база амылчы кылдыр саналаан.

Римге ужуражышыкыа

РИМ. (СЭТА-ның тускай корреспонденттери). Январь 30-де Киприаль ордуга ССРЭ-нің Дээди Советинин Президиумунун Даргазы Н. В. Подгорный биле Италияның Президентин Д. Сарагатти аразында чугаалажышынар чорун турда мурунда болган ужуражышыңнарга болгаш беседаларга тургузтуңаң делегертериң айттырмалар талазы-биле саяал-оңалдарың сол-чүдүлгән доозулган.

Төлөөлекчилер-биле ужуражылга

РИМ. (СЭТА-ның тускай корреспонденттери). Январь 30-ортеңде ССРЭ-нің Дээди Советинин Президиумунун Даргазы Н. В. Подгорный Киприаль ордуга Италияның Президентинин төлөөлекчилер хүлээп алган.

УЛУГ ОКТАБРЬГА БАЗА СОҢГУЛДАГА АЛДАР КЫЛДЫР

Чарыштын тиелекчизи
САМАГАЛДАЙ. (Телефон-биле). Тес-Хем совхозунун № 1 суу-баран ферманың эр сандыгы Перей-оол Ажымчинов Сират Улуг Октябрының 30 жыл оюнда кыргыштык, районун саначылар ортуңунда калбарын социализмге чөгүшкө тилекчи болган. Ол бодуна бажылаан инек бүрүндө 1551 кг сүтту саап алган, эң эки көргүзүлгү болган.

Кодан бүрүзүндө
Өвүр районунун «Кызыл туя» колхозунда кыштагалашкын организация-тыл чорун турар. Кодан бүрүзүндө мал чөп четкери-биле бар, нажалар чылды, олар-бөчкүлериң өлтү-сигени элбек. Кыш шырпын соок-даа болза, малдың ниити байдалы эки. Артылың шырпын малдыкы кодаанында оолдашкын эгелзөн, баштай-гы алдыңа чаш төл медди дору-гуу турар.

Бараанны-чонга

Улуг Октябрының тымчылыгының чам-№ 11 сандыгың үлдүрер барааннар салбыр 23 бирги абынын олазың амылчы плавны 27-де муң рубльдиң бараанын саарган. № 39 болгаш 30 сандыгар (Өргөлекчилик) Н. Сивкова, Г. Нестерова тус-тузууда 3200 болгаш 3400 рубльдиң бараанын чоңга саткан.

К. КАРА-САЛ.

ССРЭ-нің Даштыкы херектер министрствозунун Номазы

ССРЭ-нің Даштыкы херектер министрствозунунун Номазы берген. Совет Социализм Республикаларың Эвделин Даштыкы херектер министрствозунун Кыздат Улус Республикасы Москва элчин чөриңе дараазында медеткән кылды тур.

Пекинде совет элчин чөриңе чыгында болту-лап турар укур-дүрүм чок үлдөгилерин кыздат эрге-чактыралар организация, оларга илгиз берип турар-дыр дээрине ам кым-даа чыгыш.

Чугаалажышыңнар доозулган

РИМ. (СЭТА-ның тускай корреспонденттери). Даразының ораалчымы Н. А. Тихонов, ССРЭ-нің даштыкы херектер министрствозунунун ораалчымы В. В. Кузнецов, ССРЭ-нің Италияда элчин Н. С. Рыжов, ССРЭ-нің даштыкы херектер министрствозунунун ораалчымы М. Р. Кузнецов, ССРЭ-нің Министрлер Чөвүлелинин чанында Даштыкы чурттар-биле куулу-тургуз харылаалар талазы-биле Комитеттин даргазы С. К. Романовский, ССРЭ-нің Министрлер Чөвүлелинин Эртем болгаш техника талазы-биле Күрүне комитетинин даргазының бирги ораалчымы В. А. Трапезников, ССРЭ-нің Даштыкы

херектер министрствозунунун коллегия кеңжүгүнери А. Г. Ковалев, Л. М. Замитин олар киришкен.

КАЯА-ДАА КЕЖЭЭ

Костя Макаровтун чаш чылдары Атамановка (агы Кочетово) суурга эрткен. Шагаан-Арманын мичарларды эге школанга доокемп, ол алды каар чеге ажылдан, оон соонда Тыванын Совет Эвдедип-биле харылдаарынын караачыгас эруу—Устекк оруунун тукудун, мастер Роман Вильяктин удуртулганын-биле ажылдан чоран.

Кажан ол тукуду мергежилдин шингедип алган, республика наймысалынын туудулганынга ажылдан турда, бистиң туртувунун кырмага кара айылды дигрептин, немец-фашисттер эжелекчлер оор бую-биле халдаан.

1942 чылдың январда Макаров Төрээн туртун камгалаары-биле фронттуге чорупкан. Оон солдат амдыралы Ачинскинчек поак школамынга өөрдөлгө-биле эгелен. Фронт шутуму Старый

Русска чоокшудан келген. Калчаалым-биле халдан турган дайымын камгалаа шутумун үе кирери-биле 26-гы хаактыг, агаар-десант бригаданын кыска хуусаада мичар чоруткан. Оон соотавынга Константин Макаров база кирген болган баштайгы аяк туучушкунарнын бирозолунда үезинде ол балмылган. Ховуунун санаар баталонунга кезек эмиткен, катан барып, 9-ку агаар-десант дивизиянын составы-биле Орск. Курек хоорайларын хосташкан.

Тывадан барган солдат 1943 чылдың июль 8-те бир бекитки ээпел азыры дөп туучушкунга аар балмылган. Казан хоорайнын госпиталына эмиткен соонда ону фронттуге чорударын чөпшээрээни, мичала-даа ол Төрээн чурт дөп база туучун кырыккан.

Бир-ле катан Константин нези Матрёна Пименовадан чагаа алган. Оон бижээни болза: «Мээң төрөөн огуум! Бистиң мында мичал-ла чык эвес ийин, мичала-даа силерге оон-даа берге болгаш айымдыг болуп турарын билдиң ор мен, Дайынарнын кам-хайыра чокка чыкка шаккан. Тилектенч хүнүңге сээң чедеринге буюрар ор мен, сен болза мээң баштайгы болгаш эң улууг, оон-биле кады кезээде аас-нежиткиң огуум болгай сен.»

Незиниң идегезин өстөрүн шылап-ла күзөлгө четкен, Константин Макаров тывалегеги чалып келген. Маадыр не Матрёна Пименова маадыр болуп чааыл келген улууг отуу Константинден өскөт тос тургаларын деп азырын, конститундин орган, Константин алдын көрүп орари оозу дык кырып берген кышкы сагындар болган. Ол болза чогуу-на дайымын урукту, оон човулаан. Ховуун солдат хойну болдп, амдыралдык моон соңгаргы оруун болганан.

Солдат—каая-даа солдат. Бо чутан ону шерит комиссардынга чедирин келген. Ол хүнде эгелеш-ле Константин Андреевич Макаров милиция ажылынга үзүктө чок ажылдан келген. Ол чоунга чөптүг, дынгангыр, херек апарган-да негелдеп, үзегерлэп кижин деп, оон ажылдан турар коллективтин кезигуңери чугаалап туралар. Константин Андреевич Макаров Танди районда ажылдан турар, оон адын Хой-ниинини көрүм-чүрүм камгалаалык министерствонун Хундулдеп самбыралынга кириген. ЧУРУКТА: К. Макаров.

И. ЦЕЛИЩЕВИЧ фотозу болгаш сөзү.

Оолдарыңар чүге ынчеп баарды?

Чөөн-Хемчик район. Райкувскомуну административтин комиссарынын хуралы болур дээ. Херек үзүткөн кижилер дугайында анаа чугаалаары чүе дилиң тур. Улуг чыгыл келген.

— Хуралды эгелээр-дир, өштер-деп, даргалачы чугаалаан, шагдан чериниң талалекчилини өс берди.— Чаа чылдың мырыңай эгезинде— январь бирелде— урут-дарыгалар хоорай төвүнде, өске-даа черлерде акалар чамыга чуңгунлап, хаактан чоруп турда, ийн бичик оол—өнүктөр мичаар чугаалашкан.

— Дүгө бир бакылда дүрге бардыр, ову барып ал алыман.— Чээ, дүрген-не баыштаалы.

Бакылда чеде бергенер. Оон ээл кижин эчиде аарыг чыдар. Жерик шоочалык. Оолдарың бирозон каммында дилки каан эмгекч дүгүрлер шутуп экилген, таарыштырын туруп экилти аямдыккан. Боону ал алган, ийин болганар.

А январьның 3-те ола-ла өнүктөр шахтерларың Култура бакылчында чеде берген. Бо узаада оон шоочалык ажылды азыр чүе чок болган-биле, сонга шилчи чуура шаалкан, эртерин бирозон, сгил кел чыдарында дээрин дайыраан турда, өскөн мичаар шуртуп кирген, ийн фотопараты чакылашкан.

Мичаарга ол-ла айың 3-тен 4-че дүне демгеле «хоочу» өнүктөр орук-техника эргелелин даражыга чеде берген. Ол албан чериниң удуртуучулары аттыг сагыш амыр улус болуп-тур, гарыкты дугаару-биле ажылдар дээр-даа чүе чок болган. Эртерин адың халгаан кир берген, автоматтың дашкаар түдүрүн алган, каккан чорупкан-нар. Олар ол машина-биле кезек селгүткөн алган, ийинде улуг чүеви карманга чакырып алдыр арга бар эвес, дөдөр апарып каалы дүшкөк, демги гарыкчыне каккан, өжикке киргелек чорда, машина ажылдавып барган. Оон чогуу чүе кычкан барганга биле аар эвээр, мичаарын камчылап суундаа төп кайбын, катган чорупкан-нар. Соолууда ол машинаның суу доңгаш, көгөрлөп таварышкан.

Маада Чадаана хоорайнын шагда чериниң ажылдакчыларынын талыштыр, оперативтик болганын айттыра аргакч, олар оорларын изик иин-биле тутуулап алды, кемчере үзүгедини оон шилч уламчылаарын болдурбаан, оорлаттыгач чулдарын чылдырган.

Ычанга ол «өнүктөргө» хариин бо хуралда чугаалаккан турганы ол. Оорлар дээрге 16 харыг Коли Зыков биле 14 харыг Вита Натвигов-дур. Оларнын аватары база олуржуп турган, каймы-даа Чадаанада № 2 школаның өөреникчилери, кезээде кады чоруурлар.

— Коланы ал корозун. Ол бакылчыга кичээдепес турган, чоруй барган, кезээ орай келир. Ычанга дөрткү класска база натап олуруйкан. А соолууда аватарга шутул-ла өөренип мен дөп, школанга шапка-ла ам ийин ай четкен. Оон бирги класска ийн чылды эртерин-ле кирген база бар болтай.

— Школадан чүе үзүлүң—деп оон айтыргар.— Улгада берген чаа, кижини кыжырым-дыр— деп каар. А бо дугайында Коляның мез-даа (агаары ам чок), школада башкылар-даа сонуургааан, хемтег албаан.

А Вита каямыңа? Ол база-ла багай өөренип турар—ийн демдектер-лиг.

— Оолдарыңар чүге багай өөренип турарың, чүге оорлай бергениң?—деп незерден айтырарга, кичээдеп, Коляның аватар А. Е. Зыкова мичаар харыштылар.

— Өөрдөгүе талалы-биле чедир хайгааравай барган-дыр мен, ол мээң буррум. А оорлай боор деп ийин кичан болар боор—анаа бурун бузурен чорал мен. Витаның нези Е. Н. Катвигович чугаалаары база-ла мыдыг.

Комиссия хуралынын кирекиччилери анаа савад бергенер. Оларнын бирозон— Чадаана хоорай Советинин даргаан А. Дитик мичаа дээ:

— Оор ылган херектенер-дир бо, Хообул бугаар алырга, хоруугаала-ла кирер, шилтирер кижилер-дир. Ындыг болгачок, чылган үзүгедилериң боттары бүрүң-биле чугаала бергениң, школага өөренип болза, оларнын боттарың-да, ийинилеге-даа ажылтыг болурун барымдалааш, оларын ийинилеп алдыр сорулга-биле аммыдаа сугае шилчиптей, оларнын ада-незериниң ширкештэй, оолдарын боттарыңа-школага эки өөренирин түзүлөр-миздиң санадыг мен.

Хуралды киркиччилери ол савад-биле чөпшээрешти.

Ам маада мылдыг айтырлыр туруп келир: оолдар найыралакчиды турган-дыр. Ол найыралакчы бо таварылгада утк-шылары чүе турган чүеде, оон дөү чүд? Оларын каймы, каймынга саадар чедирин турарың? Бо варын айтыртылар, оларга дораан харыштылар берди. Ыччаарга уругуларын ийинилеп ту-

рар кижилер оларга харымын билди ужурут. Хамыктын мурунда анаа ада-нелер харыштылар.

А бир эвес атың уругуларын күзөлдериң, чүтүкүдериң, оларнын ийитки сеткил-болгаларын билбес болза, оларын харылааларың үстүнде айтканымың утк-шылары кичан билди азырың? Харына бо талалы хой ада-нелерде четпес болуп турар. Ылангыя огулуңу азы урууңу кимин-биле өнүктүргөңү турарын, эки-биле оон хара-лааазың чүе чүгөгү үзүлүшкөңүңүң ада-нелериң каймы таваран чокка көрүң чамылга ийин кайгай боор.

Вита биле Коляның ада-нелери харына бо бо чүдүдериң чедир билбей турганы ийден. Ол дугайын оларга административтин комиссарынын хуралы айтыкан.

Ада-нелер чамылга уруг-дарыгың айтырлыгыңа сеткил хандыр харылып бербес, аяа-ла чабым чогуу, ажыл хой дигделер эрте боор чүдүлдер бар. Азы оларнын чугаа-соолду тоон көрбөс, чаш кижилер-дир, хары-даа каттырын эртериндеп каар-даа болгулаар. Ол— окта ийин эвес. Бо дугайын демги аватарга база сагындарың.

Маада өске бир чүевиң база чугаалаар херек. Вита школада багай өөренип турган-дыр, а Коля оон үе берген. Оларнын өөренип турганы № 2 школаның башкылар колдети оолдарың бо байдалын билди турган хирезинде-ле, чогуур кемчере-лерин албаан. Административтин комиссарынын бо хуралында школанын директору Г. В. Давыдовту чаалап, ачаа чүгү дугайында чугаалаарың ийинилеп турган, мичала-даа ол ада-нелер, ол конугу хомудачы-дыр. Боудуң өөреникчилери-биле мыдыг дүвүрентиг таварылга болганда, ону тоон көрбөс чорукту кичаар көрүң болуруң? Ону эң Давыдов болу анализтен көрөтп, чогуур түнүлдөң кылдыр боор!

А Вита биле Коляга ол хурал улуг өөрелиге болган хире болду, чүдү дээрге олар анаа мичаарыла-тын-даа турдулар, ийден, өгөспил-даа турдулар, ол мырыңай өлдөк болган. Ылангыя Вита школага ам катан өөренип мен деп шуут хужээни алды.

А ада-нелер, башкылар уругулар кижилегелткенге каян-даа «чабым чок, шагым четпестер» дээр эрге чок. Чүе дээрге буг уруг-дарыгың— бистиң боттарымыз-дыр. Оларын салым-чотунуң дугайында шуттуусу болар ужурутук.

С. САЛЧАК.

Эрткен дыштаныр хүнде

Хаак-биле эстедип, коньки-биле сыыладып...

Чарыштын тиелекчизи болур дизе

Республикага колхозчуларын, ажылчыларын, албан-хаакчыларын, студенттерин чыгык чөвөр-никчилерин ортузунга куш-культураны болгаш спортту сайбардыр соруда-биле ВЛКСМ обкомунуң бюрору, областың Профсоюздер обкомунуң база Спорт нитилелдеринин болгаш организациаларынын республика Чувелелиниң президиуми чокта-чаа доктааларын хүлээп албашан, комсомол, профилект организациаларыңа болгаш куш-культура коллективтеринге чуртакчы чоңуна ийтинге куш-культурамын болгаш кадыкшыдын спорт амын эң өки тургусканы дээш социалист чарыштын негелделерин бадылаан.

Социалист чарыштын түңнелин 2 атакка эртерип түңнээр. Бирги ставын 1967 чылдың июль 1-де, ийтинги бо чылдын октябрь 30-де түңнээр болгаш үш бөлүккө чараар:

бирганинге: бугуруга болгаш албан организациа черлериниң куш-культура коллективтеринин аразымыңа;

ийтингиинге: ортумак, дээди өөрдилге черлеринин болгаш школарын куш-культура коллективтеринин аразымыңа;

үшүкүңгө: колхозтарын, совхозтарын куш-культура коллективтеринин аразымыңа.

Социалист чарыштын тиелекчинге дарааында негелделерин чедип алган куш-культура коллективтерин санаар:

1. Ажылдан, өөренип турар кижилерин санынга хамаарыштыр аки-тур спорт нитилелинин кезигиң даламырын хавырганын болгаш куш-культура спорт херезинге ажылчыларын, албан-хаакчыларын, колхозчуларын, студенттерин, өөреникчилерин массалык-биле хара тутканын барымдалаар.
2. БТО, ГТО, ГЗР деп херек демдектериниң адылектерин чылдын дүгүзүндө нитилин-биле белеткеп алган.
3. Ийниг, үшкү болгаш оолдар разрядтарын чылдың дүгүзүндө нитилин-биле белеткеп алган.
4. Чыл дүгүзүндө 1-ги разрядтын спортчуларын белеткени дээш куш-культура коллективин 5 санны алыр.
5. Спорт мастериң болгаш кандидатын белеткениң куш-культура коллективинге 10—20 санны бээр.
6. Улуг улустарын, оолдарын аразыңа Тыва АССР-нин чемпиону болгаш бирги чери дээш маргылдааларга көргүскөн түнүвөдериң база көөр:

эң аки түнүвөдериң көргүскөн 10 спортчуга 1-ден 10-га чедир санны боор. Республика чемпиону болган спортчу болгаш команданы деткинири-биле 5 санны немей санаар.

Дыштаныр хүнүн эртен. Агаар чылмы. Кызыл хоорайның туртакчылары кышкы хүн өрү көдрүлүүр билек, хөлөп эгелөөнөр. Куш-культура хенин чараштыр кеткен, хаактарын эгип бакылда чүкчөткөн чоруп турар улуг, биче кижилерин кудумчуларга бо-ла көрүп болур турган. Олар хоорай автобустарына олургулашкан, өрү чөпкан турганар.

Куш-культура болгаш дыштанымдын Гастелло аттыг паркында хаак баазы холээнилет. Чамдык кижилер майкыташтыг хаактарын шилчип алган чоруп турда, бир чамдыктар чаа чедип кооп туралар. Парктын сеп сууңу доңура конькилар чуңгулаан оолдар, уругулар база хой.

Кырылда хой хаактар чүдүргөн, улус олурткан машиналар кудумчуларын өрү далаштыг хан чөпкан туралар. Хойнуң мрым ол машиналарга чамдыкка тараан, кудумчу чоранарымың кичээгейин хараа тууду турган. «Шуут хаакташкыч!» деп тыпа, орус дылдарга бижөөн лоуунарымың чамдык машиналарым оо-бо талаларында аскылашкан.

Хербиң даянда хаак баазында кижин көчүг хой. Баазың чамылда белдиг эвес даяны кырып хаакчылар барык додур бүртепкен. Чамдык кижилер болук-болук кылдыр бир шугууга чамылга тургулашкан, аразында даялгыштарында туутушкан, дагы нузу хөгүтүп бадым чылдыр, өскелер өртүгүп бар чорур. Болдуру ушпа-мынга бугураар дилиң өшпөр дагыла улам белдикче көдүргөтп, кээде оон орнуту куду карандылар салым бадым турда, чаа эгелеп чорур хаакчылар оларым магадап, көрүп

турганар. Уругуларын шугуугу эдериң алган, бүтүн составы-биле үзүп келген өг-бүдөлөр кайы хой.

Куш-культура албан черлериниң профилектеринин хоорай комитети чөвөң дыштанымчалык ол хүн эки организацианың чылганар демделеп турганар. Профилектеринин хоорай комитетинин даргаан В. Курданов, комитеттин кезигиңү О. Суванити баштаан бөлүк өшпөр хаакчыларын мурунуга үзүп кезгеш, дадан хой бадарымын, трамплинде халыктың маргылдааның аяаа культура албан черлеринин профилек кезигиңуңери кирээр ужурут. Маргылдаа кирериңа күзөөнөр хой. Хаакчылар дагың ийин куду кадал бадм келген кызыл тукуштарың оо-бо чарымың соңуут-мурут эки бадым-ла туралар. Ол тукуштарыңа чамылды-даа ажурбай дүргөн баткан кижин маргылдаа тилекчи болур.

Даган бадарыңа эки деп демделеткен кижилер ээвин эвес болган. Трамплинде халыктың база-ла болор эвес. Эң иран чеге халыктар шапалдаа кирер. Бирга тивилектер база илөрүткө берген. Маргылдааның организациалары тивилектериниң шапалды туу-тузуда тымыскан. Оон биле кады, хаакташкычине болук-биле массалыг үген коллективтер шапалды база алынар.

Кызылчыларын эртен дыштаныр хүнде массалыг хаакташкыч мичаар солун кылдыр эркен.

М. СУГЕ-МААДЫР.
ЧУРУКТА: дадан бадым оор болук хаакчылар. Авторуң фотозу.

ЧУРУКТА: Кызылдың көдө ажыл-агый техникумуңу студенттеринин партияң кыздан доңузда конькилер турары.

Дыңнакчыларга болгаш көрүкчүлерге

Бөгүн эртен «Союзпечать» салбарларыңа, киосктеринге, харылдаа белдиринерге барган эштер журналдар, тап болур республика солунары-биле чегелештир Тыва АССР-ниң Министрлер Чувелелинин чамылда радиомачыдылг болгаш телевидение комитетинин үндүрүп эгелешин программаны садып алырлар. Ону үндүрүп турарының сорулгады болза радиодыңнакчыларын база телекөрүкчүлерин он хонук дүгүзүндө булур аамчыдылгаларын программасы-биле таныштырып булур.

Оон арынырыңа чүгө программаны парлаарыңаан аңгыда, он хонукта булур чамыл чугула радио болгаш теледичыдылгаларыңа, кинофильмдерге кыска танылбырлары база бээр.

Ачаа чижик кылдыр бөгүңү баштайгы программаны эл керээли. Оон бирги арнында Улуг Октябрьниң 50 чылыңга адал болдурган радио болгаш теледичыдылгаларың, ол ийинаш РСФСР-ниң база Тыва АССР-ниң Дээди Советтеринге болгаш чер-чер Советтеринге солгудаларга уткуштур радио болгаш тележурналистерин белеткениң дамчыдылгаларын кыскасы-биле танылбырлаан.

«Чалып назынын отчугамы» деп радиожурналдын, «Революцияның ады-биле» деп радиомачыдылгалың, бичин уругуларга тележурналдарың болгаш эң кыска чалгыларга ажылдап тууро радиостанцияның дугайын бөгүңү программаның немчүл танырар.

Радио болгаш телевидение программасы 10 хонга-ла бир катан үнер. Бир номерниң өртэ 3 көпөк. Бир чылда чагылган өртэ 1 руб. 8 көпөк.

Радио база телевидение дамчыдылгалары-биле чегүүр үезинде таныштып, сонуургал-биле дыңнап көрүүңерге программа дузалаар. Ычанга радио база телевидение программасын садып, бичилди алыңар.

Редактор К. К. КУДАЖИ.

КИНО

ФЕВРАЛЬ 1-ДЕ
«НАПЫРАЛ»: «Улуг «бурган» оолдары» 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10 шактарда
«КАА-ХЕМ»: «Дурьялар ужуп черлар» 2, 3, 5, «Симпле болган ычаншыл» (1-ги, 2-ги сериялары) 5, 30, 8, 30 шактарда.
«НИСЕЙ»: «Хаймынашкын чок өмөн» 12, 30, 2, 40, 4, 40, 8, 40 шактарда.
«ВОСТОК»: «Уш каар ийн» 3, 6, 40, «Парижтиң чажыттары» 4, 50, 8, 30 шактарда.

Кызылда күрүнең башкы институту

БОТ-ӨӨРЕДИЛГЕ САЛБЫРЫНГА БИРГИ КУРСНА ДАРААЗЫНДА ТУСКУЙ ЭРТЕМНЕРГЕ СТУДЕНТИЛЕР ХУЛУЗЭП АЛБЫРЫН ЧАРЛАП ТУР:

- Биология болгаш химия.
- Математика.
- Орус дыл болгаш литература.
- Орус дыл, литература болгаш тыва дыл, литература.
- Кирериниң экименнерин ийн удаа чорудар: 1967 чылдың март 23-тен 31-ге чедир база июль 5-тен 12-ге чедир. Дараазында эртемнерге экименнер дужаар:
- Биология болгаш химия тускай эртеминге— химия (аас-биле), физика (аас-биле), орус дыл болгаш литература (бижмел-биле).
- Математика тускай эртеминге — математика (аас, бижмел-биле), орус дыл болгаш литература (бижмел-биле), физика (аас-биле).
- Орус дыл болгаш литература тускай эртеминге — ССРЭ төөгүзү (аас-биле), орус дыл болгаш литература (аас, бижмел-биле).
- Тыва дыл, литература болгаш орус дыл, литература тускай эртеминге — ССРЭ төөгүзү (аас-биле), орус дыл болгаш литература (аас, бижмел-биле), тыва дыл (бижмел-биле).
- Билдиринишкенин, доңуу намырлар, чурттан турар черинден шынылганы, ажылдап турар черинден шынылганы, күш-ажыл дөдөрүнн хонгазын, ортумак эртеминиң дугайында документалы (боду-биле), 3X4 хемчээдиң дөрт фото-чүрүктү, экин шынылаа-зыл дараазында адресче чорудар: Кызыл хоорай, башкы институту, бот-өөредилге салбыры.

ИНСТИТУТУН РЕНТОРАДЫ.

Улаанут (корь)

Улаанут — халдавырлыг аарыг. Бичин уругулар ол аарыгдан аарып бергенде шапкаларды чөдүрүп эгелээр, карак чажы төдүр болгаш чырыктан чалданар апаар. Ол дээрге улаануттуң баштайгы демдектери ол.

Ийн, үш хонгада уругунуң кезиге бичин-бичин кымыл өңүтү шившишкелер (чамдыкты улуг-улуг-да болгулаар) үзүп келир. Ол шившишкелер баштай-ла уругунуң бакылдан, арындаан, мойнуңдан үзүп эгелеш, он хонук шитинде бүгү эът-мага-булуңга четчелештир үзүп келир. Кызыл шившишкелер 4—5 хонга чоруту чдип эгелээр. Улаанут тускай вирус-биле тарал неперээр. Улаануттуң вирузу аарыг кижин чөдүргенде аарыг дамчыштыр тараар. Ол ыштак кадык уругулар улаануттан аараан

уруг-биле уругуңуң чагыс чеге турган ол аарымын тышшырып ал болур.

Улаануттан уругуну уругулар албан черлеринге, магазинерге, хой ийинтин черлеринге апарып болбас.

Кадык уругуларын улаануттан аараан уругулардан аңгыларын боор. Бир эвес улаануттуң баштайгы демдектери бидише берсе, ол-ла дораан эмчипни чалаар. Чогуур үезде эмнөшкени аарыгтын каданый боорин (опте дегдириншикни, бронхит, трахеа дээш оон-даа өске) баш удур болдурбайн барып болур.

РЕСПУБЛИКАНЫҢ САНИТАР-ЧЫРЫДЫШКЫН БАЖЫНЫ.

пес сорулга-биле анаа удур тарыгымы чорудуп турар. 1-ден 4 хар чедир уругулар улаануттан аараан уругулар-биле кады турган таварылгада гаммоглобулин деп эмни сымкыртыр. А 4 хардан өрү уругуларын улаанутка узур өм-биле азы ада-незиниң ханымы-биле сымкыртыр.

Улаанутка удур тарыганы өске аарыглар ыштак баш удур чорутнас. Ол тарыганы чүгө улаануттан аараан кияп-биле кадык уруг холбаалык турган таварылгада чорудар.

Чогуур үезинде кылган тарыга улаануттан аарымын баш удур болдурбайн барып болур. Чамдыкта тарып каарга-да аарып берип болур. Ыччала-даа улаанут конугу чык эртер болгаш каданнаашкыны болдур-бас.

редакцияның адреси.

Кызыл, Шетинки—Кравченко кудумчузу, бакыл № 3 ТЕЛЕФОННАР: Редакторуңа 24—63, редакторуңуң ораначыларыңың 35-24, 25-33, харым-салгалыг секретариатың 23-35, өрлөйүңе ымзылар кылдынаан 23-54, айтпадык болгаш прооагда кылдынаан 37-13, көдө ажыл-агый кылды-лапты 21-47, үлөтүр кылдынаан 22-64, чагаа, ыжылчык болгаш кээз корреспонденттерге өзө совет тургура болгаш амдырал калдыктериниң корректорларыңа 27-41, Солун нөлөбөй барганда 32-75 теле-фонча долгаар.

Тыва АССР-иниң Министрлер Чувелелинин чамылда Парлаалге эргелешиптиң типографиямың. (Кызыл Шетинки—Кравченко кудумчузу, 1).

Солун неделяда алды катан үнер

ТС—012010.